

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 21 nr. 8

Foreningen for kirkegårdskultur

Nye medlemmer

Personlige:

Agner Lindevang, A. F. Beyers vej 16 B, 2., Kbhvn.

Menighedsråd o. l.:

Viby sogneråds kirkegårdsudvalg.

Udenlandske:

Bygartneren, Hammerfest, Norge.

Møder

I dagene 2. og 3. oktober afholdt „Der Landeshandwerkspfleger von Nordrhein-Westfalen“ og „Kirche und Handwerk“ i Bensberg ved Köln et kursus under titlen „Das Wort auf dem Grabstein als Element der Werkündigung“, hvori også medarbejdere fra Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal deltog. Talere var Prælat dr. J. Steinberg og direktør dr. W. Woll.

J. J.

Fra amerikanske kirkegårde

Dagbladene har i den sidste tid bragt større artikler om amerikanske kirkegårdsforhold og om bedemændenes forretningsmetoder. Tilstandene er efter vor mening ofte utiltalende, hvilket en annonce fra Hollywoods meget omtalte „Forest Lawn Memorial Park“ viser: „Hos os finder De første klasses grave i fortryllende omgivelser. Glimrende udsigt. Absolut ro. Den, der en gang har besøgt vor kirkegård, forlader den aldrig.“

J. J.

På finansloven

I forslaget til finansloven 1964—65, der blev fremsendt af finansministeren 21. november 1963, skal fremhæves noget af det, der har interesse for dette blads læsere. Vedligeholdelse af kirkegårde i Grønland 44.000 kr. Vedligeholdelse af Mindelunden i Ryvangen 101.775 kr. samt udenlandske flygtninge- og soldatergrave 15.000 kr., endvidere vedligeholdelse af militære gravsteder og mindesmærker 20.000 kr. Foreningen for Kirkegårdskultur figurerer med et tilskud på 2.000 kr.

J. J.

Kataloger

Aktiebolaget *Orax, Vårgårda*, har udsendt katalog over rekvisitter og redskaber til kapper, krematorier og kirkegårde.

J. J.

Om tyskergravene

Da spørgsmålet om flytning af gravene på danske kirkegårde er et vigtigt og prekært spørgsmål, bringer vi her efter fortryk af folketingets forhandlinger sp. 511—16 kirkeministerens svar på en forespørgsel. Referatet siger følgende:

Af *Ellen Strange Petersen* til kirkeministeren:

„Vil ministeren give folketinget en redegørelse for den dansk-tyske regeringsoverenskomst om etablering af tyske centralkirkegårde i Danmark og oplyse, om de menighedsråd, der er imod gravflytning, kan regne med at få deres standpunkt respekteret?“

Ellen Strange Petersen: Med nogen undren erfarer man, at der mellem det danske kirkeministerium og den vesttyske regering i Bonn er truffet en overenskomst om oprettelse af centralkirkegårde i Danmark for de tyske soldater og de tyske flygtninge, der døde her i landet under krigen og i de første år efter denne.

Da jeg synes, det må være af betydning for folketinget at høre begrundelsen for i det hele taget at røre ved gravene så mange år efter, har jeg bedt den højtærede kirkeminister give en redegørelse for overenskomsten med Bonn.

Af referater fra menighedsrådsmøder flere steder i landet fremgår det, at gravflytninger af denne art forståeligt nok møder modvilje, og jeg spørger derfor også den højtærede kirkeminister, om man vil undlade at foretage flytninger de steder, hvor menighedsrådene sætter sig derimod.

Jeg tror, der kan være almindelig enighed om, at Danmark behandlede de tyske flygtninge, som landet blev påtvunget, på en menneskeværdig måde, der nok kan stå for historiens dom. At især mange gamle mennesker og mange små børn døde her i landet, må tilskrives de forhold, hvorunder de blev drevet på flugt, og de lidelser, de gennemgik, indtil forsorgen kunne etableres her i landet. Det er også mit indtryk, at de tyske grave er blevet behandlet med samme respekt som andre grave her i landet.

Der er nu gået så mange år, efter at disse døde er begravet, at tanken om gravflytninger virker direkte ubehagelig, og hvis der hertil svares, at der netop er gået så mange år, at flytningerne kun kan betragtes som symbolske, fristes jeg til at spørge, hvad de så skal gøre godt for. En tysker, lærer Peter Lehmann,

Eckernförde, der arbejder på et værk om de tyske flygtnings ophold i Danmark, advarer imod flytninger til store centralkirkegårde. I et interview til Jydske Tidende siger han — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Flygtningegravpladser skal ikke være valfartssteder.“

Han oplyser, at mange tidligere flygtninge i Danmark uopfordret har skrevet til ham: lad vore døde være i fred. Jeg tror, at mange danske vil tilslutte sig dette.

Kirkeministeren (Bodil Koch): Jeg vil gerne straks anholde det i spørgsmålet anvendte udtryk „tyske centralkirkegårde“, som både sprogligt og indholdsmæssigt ukorrekt, men det vender jeg tilbage til om et øjeblik.

Det, spørgsmålet sigter til, er en overenskomst af 3. oktober 1962 mellem den danske regering — ikke kirkeministeriet — og Forbundsrepublikken Tysklands regering om, hvordan man skal forholde sig nu og i fremtiden med de her i landet værende tyske krigsgrave fra sidste verdenskrig. Af dem er der 26.000, og de er spredt på ca. 475 steder.

Det er forståeligt, synes jeg, at man fra tysk side ønsker at sikre sig, at disse grave oprettholdes under en eller anden form, at de vedligeholdes på rimelig måde, sådan som det er skik og brug blandt civiliserede nationer. Danmark er i den henseende ingen undtagelse. Vi fører fremdeles tilsyn med vore soldatergrave syd for grænsen fra krigene 1848 og 1864.

Overenskomstens hovedformål er, som det siges i dens artikel 2, at samle de her i landet begravede tyske krigsdøde på et begrænset antal folkekirkelige kirkegårde for derved at skabe bedre mulighed for tilsyn med og vedligeholdelse af gravene. Det er indlysende, at tilsynet med gravene under de nuværende forhold, hvor de er spredt over 475 steder, er både besværligt og bekosteligt.

Med krigsdøde, Kriegtote, tænkes ikke alene på soldater, men tillige på andre personer med tysk statsborgerret, som er døde i forbindelse med krigsbegivenheder, herunder i særdeleshed tyske flygtninge, som er døde her i landet; disse sidste udgør i øvrigt hovedparten, ca. 15.000 mennesker.

Jeg sagde for lidt siden, at jeg måtte anholde det i spørgsmålet anvendte udtryk „tyske centralkirkegårde“. Dette udtryk kan let misforstås — og er blevet det i dagspressen — og give indtryk af, at man ønskede etableret specielle tyske kirkegårde, hvor de tyske grave skulle samles. Noget sådant er der slet ikke tale om. Tanken er, at man vil samle de tyske grave på et antal almindelige danske kirkegårde, og man vil så vidt muligt holde sig til

de kirkegårde, hvor der i forvejen er begravet mange tyskere, hvorved antallet af ligflytninger begrænses mest muligt. Hvor mange og hvilke kirkegårde, der kommer på tale, vil afhænge af en nærmere forhandling mellem de to regeringer; det bliver antagelig omkring 20 kirkegårde.

I dagspressen har man i dette spørgsmål mødt en mængde følelsesbetonede indlæg, af hvilke adskillige var mere vildledende end vejledende. Det kan man naturligvis ikke forbavses over; de pågældende har jo ikke haft det fornødne kendskab til sagens forudsætninger og hele sammenhæng, og jeg er derfor det ærede medlem taknemlig for det stillede spørgsmål.

En jævnlig forekommende indvending går ud på, at da døde tyskere skal opgraves for at flyttes, kan man jo lige så godt føre dem til Tyskland igen. Denne unægtelig nærliggende mulighed blev fra dansk side straks nævnt over for repræsentanterne fra den tyske regering, men den afvist af principielle grunde. Det ville få alt for vidtgående konsekvenser i forholdet til andre lande, hvis tyskerne begyndte at hjemføre de tyske krigsdøde — bedrøveligt nok.

En anden misforståelse, som man nu og da møder, er at der skal opgraves 26.000 tyske lig. Som man vil forstå af det, jeg nu har sagt, er der kun tale om at flytte de spredtliggende grave hen til de steder, hvor der i forvejen er mange begravede. F. eks. er der alene på Vestre Kirkegård begravet 10.000 tyskere. Det er klart, at de skal blive liggende. Af de grave, der skal flyttes, er de fleste flygtningegrave, og langt de fleste igen er børnegrave. For børnegravenes vedkommende må man i øvrigt regne med, siger de sagkyndige, at der efter så mange års forløb intet er tilbage at flytte. Det bliver netop en symbolsk flytning.

Ja men, kunne man så spørge: kunne vi så ikke have svaret den tyske regering, at man fra dansk side ikke ønsker at gå med til dette forslag om flytning af gravene? Og det spørges der gang på gang om i den offentlige debat. Et sådant standpunkt er nu engang ikke holdbart. Hvis Danmark fulgte den linje og modsatte sig ønsket om samling af de tyske grave, ville man mig bekendt være det eneste land blandt mange, der indtog en sådan holdning. Jeg kan f. eks. nævne, at man i Norge har samlet de tyske grave på kun tre kirkegårde.

Det er naturligvis ikke muligt her at gå ind på overenskomstens enkeltheder, men jeg vil dog lige nævne, at hele planens gennemførelse bekostes af den tyske regering, der efter sammenlægning af gravene også bekoster deres

vedligeholdelse. Af hensyn til dem, som skulle nære frygt for, at anlæggelsen af gravene ikke kommer til at harmonere med dansk kirkegårdsstil, eller det vi kalder dansk smag, vil jeg gøre opmærksom på, at gravene i hvert enkelt tilfælde skal anlægges i forståelse med vedkommende danske myndigheder. Det siges udtrykkeligt, at det er en forudsætning, at anlæggelse og indretning af gravene sker med den størst mulige hensyntagen til forholdene på de enkelte steder, sådan at vedkommende kirkegårds helhedspræg ikke forstyrres.

Det ærede medlem spørger — og jeg er bedrøvet, hvis jeg bruger et minut for meget, men jeg bliver nødt til at svare også på det sidste spørgsmål — om man vil respektere de menighedsråd, der sætter sig imod denne flytning. Det er mere end jeg for øjeblikket kan give et fuldgyldigt svar på. Det er naturligvis rimeligt, at vi, hvor det kan lade sig gøre, vil tage mest muligt hensyn til det enkelte menighedsråd, men hele ordningens gennemførelse kan ikke være afhængig af, hvilket standpunkt man lokalt tager. Hvis menighedsrådene nogle steder modsætter sig gennemførelsen, må der kunne fremføres meget væsentlige argumenter. En modvilje i al almindelighed mod ligflytning kan ikke være nok — den modvilje har vi for så vidt alle sammen. Jeg vil gerne henvise det ærede medlem til ombudsmandens beretning for 1960, side 184—187. Der er hele sagen gennemgået og har fået en fra kirkeministeriets side set meget gunstig affattelse.

Til sidst vil jeg gerne sige til det ærede medlem — jeg er lige ved at sige, hvis jeg turde for formanden, der allerede står op — kære Ellen Strange Petersen, kirkeministeriet er sig i høj grad sit ansvar som værner af gravfreden bevidst, men De ved jo lige så vel som jeg...

Formanden: Det er ikke tilladt at tale direkte til medlemmerne.

Kirkeministeren (Bodil Koch): Det ved jeg godt. Nu og da møder vi problemer, som kun kan løses ved et forsøg på en afvejning af principper og den livets barske virkelighed, vi står over for.

— — —

Til dette skal vi knytte et par klip om spørgsmålet. Således siger Politiken 28/10 1963 bl. a., at Esbjerg og Århus har afvist planer om at få flere tyskergrave, og at Ålborg var indstillet på at svare på samme måde (se iøvrigt „Fra danske dagblade“ omstående). Endelig har et menighedsråd (Ørsted) efter nægtelse indbragt sagen for ombudsmanden, der i sin udførlige redegørelse af 26/5 1961 slut-

ter med at: Den endelige afgørelse af spørgsmålet, om menighedsrådet kan modsætte sig en eventuel ligflytning, henhører under domstolene. —

Fra danske dagblade

6/9 Jydske Tidende, Åbenrå: Godkendt opførelse af et kapel ved Kværs Kirke (arkt. H. A. Schwensen, Kværs).

11/9 Fyns Tidende: Ved Munkebo kirke skal der bygges et nyt kapel.

12/9 Fyns Tidende: Ryslinge kgd. udvides; der bliver plads til 100 nye grave (kgd.sgartner H. Larsen, Ringe).

12/9 B.T.: Menighedsrådet i Middelfart vil ikke flytte eller udvide de tyske grave.

13/9 Frit Folk, Fredericia: Menighedsrådene i Kolding modsætter sig centralisering af de tyske grave.

21/9 Præstø Avis: Præstø menighedsråd har drøftet anlæg af en urnehave på den ny kgd.

20/9 Vestjyden, Esbjerg: Den nye kgd. i Jerne skal ligge ved Fortuna Allé og vil blive på 10 ha.

27/9 Horsens Soc.-Dem.: Bryrup kgd. er blevet udvidet med 1.000 m².

3/10 Skanderborg Amts Avis: Hørning gl. kgd. er blevet udvidet med 1.200 m², men samtidig er der blevet sikret 7.000 m² til en assistenskgd.

4/10 Roskilde Tidende: Sct. Jørgensbjerg menighedsråd har godkendt skitseplanen for udvidelse af kgd.en (insp. A. Falmer-Nielsen).

7/10 Fyn: Fåborg menighedsråd har skitseplaner færdige til opførelse af et krematorium i anlægget nord for Helligåndskirken, men planerne kan ikke realiseres før Nationalmuseet har foretaget undersøgelser.

10/10 Lollands Tidende: Boligministeriet har givet tilladelse til opførelse af et kapel ved Rødby kirke (arkt. S. Hegelund, Nykøbing F.).

12/10 Sjællands Tidende: Kirkeministeriet har sanktioneret at Nykøbing S. kgd. udvides; der er købt et areal på 2 tdr. land op til kgd. for 25.000 kr.

18/10 Viborg Stifts Folkeblad: Det kan nu forventes, at krematorieplanerne i Viborg realiseres.

18/10 Fyn: Udvidelse af Glamsbjerg kgd. er nu færdiganlagt (1000 m²).

19/10 Holbæk Amts Venstreblad: D.L.F. har skænket en skulptur af billedhugger *Johs Hansen*, Fårevejle, til den nye urnehave på Holbæk Østre kgd.

19/10 Aalborg Stiftstidende: Der skal udskrives en arkitektkonkurrence om et nyt krematorium på Ålborg Østre kgd. Stadsarkt. K. Roh-

brandt udarbejder skitseforslag til en ventesal for begravelsesgæster på Alménkgd.en.

22/10 Jydske Tidende: Fællesmenighedsrådet i Kolding har vedtaget at overtage driften af krematoriet på Sdr. kgd., overtagelse sum kr. 65.000 til D.L.F.

24/10 Politiken: Kirkeminister *Bodil Koch* svarer i Folketinget, at de 26.000 tyske grave på 475 kgd. formentlig vil blive samlet på ca. 20 kgd. (se tillægss. 57 f).

24/10 Fyens Stiftstidende: Det bliver nødvendigt at udvide urnehaven på Nyborg kgd.

24/10 Frederiksborg Amts Avis: Slotssognets sogneråd har vedtaget at udvide Nyhuse kgd., beregnet anlægssum 23.000 kr.

27/10 Ny Tid, Aalborg: Kirkegårdsbestyrelsen i Aalborg siger nej til at få flere tyske grave.

28/10 Politiken: Høst-elegi (kronik af *B. Broby-Johansen* om barnegrave på Alta kgd. i Finmarken).

28/10 Bornholms Tidende: Arkt. *Roloff Nielsen*, København, har udarbejdet planer til regulering af Rønne gamle kgd.

30/10 Berlingske Tidende: I planerne for byggeriet ved Albertslund ved Vridsløselille indgår en urnekirkegård i forbindelse med kirken (arkt. *O. Nørgård*, Kbhvn.).

30/10 Aalborgbladet: Det mosaiske Trossamfund vil istandsætte den jødiske kgd. i Aalborg.

1/11 Kolding Folkeblad: Grindsted nye kgd., der er på 10 ha, indvies på søndag.

6/11 Fyens Stiftstidende: Menighedsrådet i Ravnebjerg har købt ca. 5500 m² til udvidelse af kgd.

7/11 Alborg Antstidende: Asaa kgd. skal udvides med 1.400 m².

8/11 Berlingske Aftenavis: I den nye byplan for Ålgårde er der regnet med udvidelse af kgd.

13/11 Jydske Tidende, Kolding: Kirkeministeriet har godkendt tegninger til et nyt kapel ved Ødis kirke.

18/11 Vejle Amts Folkeblad: Udvidelsen af Juelsminde kgd. vil koste ca. 150.000 kr. (insp. *V. Rud Nielsen*, Horsens).

22/11 Fyens Tidende: Ved den partielle byplan for området Ejbygade—Nyborgvej er der taget hensyn til evt. udvidelse af Korsløkke kgd.

22/11 Politiken: Borgmester *O. Weikop* indstiller til borgerrepræsentationen, at de tyske grave på Vestre og Bispebjerg kgd. forlænges i 60 år.

26/11 Kristeligt Dagblad: Det nye kapel på Gladsaxe kgd. blev indviet d. 25/11 af provst *K. Mortil*; der skal senere knyttes et krematorium til kapellet.

26/11 Fyens Tidende: Udvidelsen af Ubberud kgd. vil skaffe plads til 500 kiste- og 150 urnegrave.

27/11 Vejle Amts Folkeblad: Første etape ved udvidelse af Søndermarks kgd. er færdiggjort, når arbejdet er færdigt, vil der kunne skaffes plads til 2—3000 gravsteder (havearkt. *Johannes Tholle*).

28/11 Vejle Amts Folkeblad: Der skal opføres et nyt kapel ved Grene kirke (arkt. *H. Andreassen*, Billund).

2/12 Holstebro Dagblad: Tegningerne til et kapel ved Rønbjerg kirke er godkendt af kirkeministeriet (tømremester *J. H. Kristensen*, Rønbjerg).

2/12 Frederiksberg Bladet: Først efter år 2020 bliver der mulighed for at afgive jord fra Solbjerg kgd. til Roskildevejens udvidelse.

Fra norske dagblade

31/8 Tvedestrandsposten: Hagearkt. *Huvestad* har utarbejdet planer om utvidelse av Flosta kgd.

2/9 Drammens Tidende og Buskeruds Blad: Efter dugnadarbeide på Ruud kgd. ble 5.000 kr. bevilget til anleggelse av plener (herredsgartner *Ovid Kvisterøy*).

2/9 Vestfold: Hagearkt. *Lyngseth* har utarbejdet planer om parkbehandling av området omkring kk. i Holmestrand.

6/9 Bygdeposten, Vikersund: Der skal utarbejdes planer for utvidelse av Heggen kgd.

10/9 Velgeren: Der er bevilget ca. 5.000 kr. for utvidelse af Grua kgd.

13/9 Porsgrunns Dagblad: Den centrale kgd. i den nye Porsgrunn bykommune vil bli liggende ved Eidanger kirke.

17/9 Tønsbergs Blad: Konkurrans om den nye kgd. i Sem.

20/9 Laagendalsposten: Til planlegging av ny kgd. i Laugerudmoen har formannskapet nedsett et utvalg.

21/9 Kragerø Blad: Kommunestyret i Kragerø har bevilget 18.000 kr. til oparbeidelse av „Spanskekgd.“ grundet mangel på gravplasser, et krematorium ville løse plassproblemet.

25/9 Fremtiden: Det økede folketallet i Røyken gjøre det nødvendig med utvidelse av kgd.ene i bygda.

25/9 Østfold Bygdeblad: Omlegging av Rakkestad kgd. ved dugnad.

26/9 Gaulsdalsposten: Utvidelse af Støren kgd. med 2 da sør for kirken.

12/10 Sunnmørsposten: Bygartner *Njål Bele* mener ikke at arbeidet på Slinningen nya gravplass kan begynde før til våren.

15/10 Sør-Trøndelag: Kommunestyret reduserte utvidelse av Skaun kgd. (v. fylkesgartner *Alf-snes*) fra 688 gravplasser til 380.

18/10 Fjordenes Tidende: Arbeidet med kgd. i Holvik må avsluttes foreløpig fordi pengene er oppbrukt.

30/10 Oppland, Giøvik: Utvidelsen av Vang kgd. kan ikke ske før man vet hvor riksvegen skal gå.

2/11 Sunnmørsposten: Austnes kgd. skal utvidast med 3 dekar.

6/11 Dagningen: På budsjettet er ført opp 40.000 kr. til kjøp av grunn til utvidelse av kgd.e i Søre Al, Vingrom, Fåberg og Nordre kgd. i Lillehammer og 50.000 kr. til opparbeidelse af kirkegårdene.

7/11 Drammens Tidende og Buskeruds Blad: Utvidelsen av Skoger kgd. er begynt; der skal tillegges 5 mål; 35.000 kr.

9/11 Grimstad Adresstidende: På budsjettet for 1964 er oppført 5.000 kr. til nyanlegg på Grimstad kgd.

12/11 Sogn Folkeblad: 1728 m² jord av prestegården blir nødvendig til utviding av Jostedal kgd.

20/11 Morgenavisen: Fana formannskap har bevilget 7.930 kr. til utvidelse av urnelunden på Øvsttun kgd.

Fra svenske dagblade

21/10 Mellersta Skåne: Den nyanlagda kyrkogården i Klockarebacken invigdes 20/10 av kontraktsprosten *H. Hägglund* (trädgårdsarkt. *Hilding Claesson*).

Fra tidsskrifterne

Der Naturstein nr. 10: Schriftgestaltung XV. Bemerkungen zu einem neuen Verwaltungsgerichtsurtel über Grabmalgestaltung auf Wahlgräbern. — Nr. 11: Bildbericht über die Tätigkeit des Volksbundes Deutsche Kriegsgräberfürsorge. Das Grabmal Stockheim von Bildhauer Ernst Rasche, Mülheim. Schriftgestaltung XVI. Grabmalhersteller und Friedhofsgärtner.

Deutsche Friedhofskultur nr. 5: Im Umbruch begriffen. Hauptfriedhof Ohlsdorf in Hamburg (billedreportage). Verband-Helfer der Praxis. Unser Weg zu besseren Friedhöfen. Neuer Gebührenantrag abgelehnt. Kranke Friedhofsetats und ihre Behandlung. Welche Faktoren sind bei der Aufstellung einer Gebührenordnung zu berücksichtigen? Behördliche Grabmalberatung — freischaffende Steinmetzen. Ein guter Weg der Friedhofskapellen-

Ausschmückung. — Nr. 6: Grosse friedhofskulturelle Tagung in Hamburg. Probleme der Gegenwart zum Vorteile der Friedhöfe ausgewertet. Friedhofsrechtliche Hinweise für die Praxis. Forderungen und Erfahrungen der Friedhofsgestaltung und -verwaltung erfolgreich angewandt. Vorbildliche Friedhofsgestaltung in Hannover (billedreportage). — Nr. 7: Vom Einzelgrab zum Friedhof. Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal tagte in Lübeck, Europäische Friedhofsreform. Friedhöfe behielten ihr Gesicht und sie taten gut daran. Persönlichkeitsnahe Grabgestaltung in Düsseldorf. Gestaltungswünsche in der Grabgestaltung müssen vom Fachmann geordnet und gelenkt werden. — Nr. 8: Neuer Waldfriedhof in Lüneburg. Grabfeldrichtlinien. Pflanzen für den Waldfriedhof. Friedhofskultur— unsere gemeinsame Aufgabe. — Nr. 9: Das würdige Begräbnis. Neuanlegung eines Kirmesplatzes neben dem Friedhof. Wert der gärtnerischen Produktion auf dem Absatzgebiet Friedhof. Das Mustergrab mit Gegenbeispiel zur Hebung und Lenkung einer ruhigen Friedhofseinheit. Blütengehölze in Verbindung mit Stauden zur Belebung und Bereicherung der Friedhofsanlagen. — Nr. 10: Behandlung der Erbbegräbnisse früheren Rechts. Welche Faktoren sind bei der Aufstellung einer Gebührenordnung zu berücksichtigen? Beispiele für Wahlgräber. Beispiele für Urnenwahlgräber. Beispiele für Reihengräber. Neuanlegung eines Kirmesplatzes neben dem Friedhof.

Friedhof und Denkmal nr. 3: Friedhöfe und Denkmäler in Schleswig-Holstein. — Nr. 4: AFD-Jahrestagung 1963 in Lübeck. — Nr. 5: Schrift und Inschrift.

Historiske Meddelelser om København 1963: Fra bagersvend til Assistens-graver.

Garten und Landschaft nr. 11: Gedenkstätte Burg in Dithmarschen. Gärten des Gedenkens in England. Friedhöfe. Dorffriedhof in Hahn/Oldbg. Ideenwettbewerb Friedhof Dodeshaus in Osnabrück. Friedhof in Bodafors/Schweden. Über die Eignung der Böden für die Erdbestattung.

Ignis nr. 9: Ansvars- och arbetsfördelning ved ett krematorium — en organisationsplan för krematorieförvaltning. Om kombinationen kyrka—krematorium. Om värdet av studieresor. — Nr. 10: Kyrkorna och eldbegängelsen. Internationell eldbegängelsekonferens i Berlin. Den evangeliske kyrkans inställning till eldbegängelse. Romersk-katolska kyrkan ändrar

sin inställning? Church of Englands inställning til eldbegängelse. — Nr. 11: Biskop G. Lundström invigde Södertälje krematorium. Arkitektens syn på krematoriet og kyrkogården. Ljusets och Löftets kapell. Lagen om gravrätt uppe vid kyrkomödet. Europeiskt samarbete för kyrkogårdskultur.

Kunst und Stein nr. 6: Grabmal und Wort. Grabmalgestaltung in unsere Zeit. Eine merkwürdige Grabinschrift. Grabschriften.

Kyrka och Folk nr. 41: Skogskyrkogård av 1960-talstyp i Ramundeboda.

Kyrkvaktaren nr. 10: Hur kan myndigheterna främja tillkomsten av vackrara och mera varierande gravvårdar.

Landsbygraveren nr. 6: Delegeretmødet 1963. Vi snakker om det 11 (Frostskader, hækklipning, chrysantemumsorter, ukrudtbekæmpelse med kemiske midler). Jeg mindes (betragtninger over gravvergingen). — Nr. 7: Delegeretmødet 1963. Cirkulære om regulering af honorarer til de lavestlønnede kirkefunktionærer uden for København og Frederiksberg. Vi snakker om det 12 (mulddannende stoffer, harmoni i plantningernes udformning, kontormæssigt arbejde). Danmark er i færd med at skifte gravform (Ligbrændingens udvikling). — Nr. 8: Takstbestemmelser for Fyns stift. — Nr. 9: Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer (udtalelse i anledning af referat i „Landsbygraveren“). Kursus på Sommersted ungdomsskole 7.—10. oktober. — Nr. 10: September (Odden kgd. på Sjællands Odde). Referat af kursus på Køng højsskole. Kendelse afsagt af Landsskatteretten vedr. klage fra graver O. Jørgensen, Bording. — Nr. 11: Oktober (tanker om efterår, gran m. m.). Referater af kursus på Vilvorde og Sommersted Ungdomsskole.

Menighedsrådenes Blad nr. 6: Ansættelse af kirkebetjening. Årsmødet 1963 på Nyborg Strand (bl. a. kirkegårds konsulenter, flytning af tyske krigsgrave). — Nr. 7: Graverlønninger. — Nr. 9: De tyske grave på de danske kirkegårde. — Nr. 10: Tyskergravene. Om flytning af lig af tyske flygtninge.

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 6: Grabmale in Hamburg. Alte Steinmetzkunst im norddeutschen Raum. Das Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes. — Nr. 7: Kriegsofermale als Gedenkstätten und Mahnzeichen in der heimatlichen Landschaft. — Nr. 8: Bundessieger 1963 im Leistungswettbewerb der Handwerksjugend. — Nr. 9: Das

Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes. — Nr. 10 Trauernde über einem Krieger-toten. Die Gedenkstätte KZ-Lager Stutthof im Elsass. — Nr. 11: Neuzeitliches Gestalten. Das Ringen um die Ausdrucksform einer Idee in einem Werkstoff.

Sten nr. 3: Korsets Kapell i Kalmar.

Stenhuggertidende nr. 3: Nye metoder til konservering af sten. — Nr. 4: Gravstensfagets visitkort. Havearkitekt *Torben Michelsen* har tegnet mindekors til Fakse kgd. — Nr. 4: Bevarelse af gamle gravsten.

Trädgårdsnytt nr. 10: Den minsta av planteringar (synspunkter på skötseln av gravgårdar och gravar).

Viola nr. 33: Kyrkogårdsarbetets rationalisering diskuterat på konferens i Motala. Genomgripande rationalisering i Malmö kyrkogårdsförvaltning. Stor maskindemonstration på kyrkogårdskongressen.

Fra det faglige bogmarked

Georg Olbrich: Bäume und Grosssträucher. 8°, 160 s. B. Patzer, Hannover, m. fl. 1960.

Som bind 1 i en række fagbøger for landskabsgartnere er udsendt denne nyttige bog om træer og større buske. Den er forsynet med et forord af dr. *D. Hennebo*, Essen, og består hovedsagelig af korte skildringer af træplanterne enkeltvis, ledsaget af stregtegninger af detaljer, alt på mat papir.

Rudolf Kühn: Die Strassenbäume. 4°, 200 s. B. Patzer, Hannover, m. fl. 1961.

Bogen har som undertitel: forsøg til en grundlæggende fremstilling, og den er forsynet med 85 billeder og en del tabeller. Forfatteren erindrer om, hvor ung bilismen er i forhold til vejenes alder, hvorfor det gensidige forhold bil, træ og vej ikke kan have fundet sin endelige løsning, — man tænke sig, at man i Norden fælder vejtræer for trafikikkerhedens skyld og i Tyskland planter træer ved vejen af samme grund og i England aldrig har haft alleer i større tal. Forfatteren går grundigt til værks og analyserer begreberne vej og træ samt vejtræ, — beretter om de forskellige formål til at plante træer, kroner og stammer og meget mere samt skildringer af brugelige træarter, i hvilken henseende han går vidt i valget. Nogle af de valgte turde mere høre hjemme indenfor havernes hegn end udenfor.

Torfinn Skard: Hagebruk og gartneri i Norge. 8°, 575 s., 154 ill. Universitetsforlaget, Oslo 1963. kr. 90,00.

Med en usædvanlig energi og beslutsomhed har forfatteren siden 1930'erne samlet stof til denne bog, der bærer undertitlen: En historisk undersøkelse fram til omkring 1950, — og fra 1956 til slutningen af 1962 har han udarbejdet det manuskript, som giver den første samlede beretning om have- og gartneribrugets historie i Norge. Ser man på listen over kilderne, forstår man lidt af hvilket omfattende arbejde, det har været, og andre lister og beretninger yder en fylde af oplysninger på en mængde af områdets specialgrene — derunder også kirkegårdene (s. 383) og om brug af krans m. v. s. 242—46. Norske gartnere m. fl. har grund til at være stolte af, at universitetsforlaget har kunnet udsende et sådant værk og taknemmelige overfor forfatteren, som har gravet dybt og arbejdet videnskabeligt forsvarligt og dygtigt. Et og andet er der også fra Danmark, — dels fra D. indvandrede gode gartnere, dels arkivalier og bøger, som har kunnet hjælpe både norsk gartneri og denne bog i særdeleshed.

Commonwealth War Graves Commission: Forty-fourth annual report 1/4 62—31/3 63. 8°, 104 s., Hear Majdt. stat. Office, London 1963. Six shill. net.

Publiceret fredag d. 8.11.63 foreligger igen en årlig rapport om soldatergravene fra commonwealth i et nydeligt udstyr og med 24 illustrationer. Danmark hører til nordregionen og er billedmæssigt repræsenteret af Svinøs britiske soldatergrave.

Ekhardt Berckenhagen: Deutsche Gärten vor 1800, 4°, 72 s. B. Patzer, Hannover, m. fl. 1962. DM 18.

I et udvalg af 27 haver er illustreret tysk havekunsts udvikling fra middelalder til romantikens periode. Billederne er hovedsagelig kendte illustrationer, og blandt de valgte eksempler finder vi med glæde et af dem, der engang hørte under det danske rige, nemlig Plön i Holsten. Arbejdet er gjort i samarbejde med tidsskriftet *Das Gartenamt*. Bogen slutter med en nyttig fortegnelse over nyere litteratur om havekunst, og den er tiltalende at blade igennem og stifte bekendtskab med.

Franz Boerner: Schnitt der Ziergehölze. 147 s. 28 billeder. Eugen Ulmers Verlag, Stuttgart. DM 9,20.

I serien „Grundlagen und Fortschritte im Garten- und Weinbau“ udsendes denne bog hermed i 2. udgave. Forfatteren er præsident

for det tyske dendrologiske selskab og besidder stor viden om emnet. Her foretages beskæringen ikke efter de tilfældige grenes princip, men bliver dyrket videnskabeligt og samtidig anskueligt. Hvordan, hvornår og hvad der skal beskæres, bliver omhyggeligt gennemgået med stregtegninger og afrundes med en planteliste, der gennemgår de enkelte plantarters behov for beskæring.

J. J.

Rudolf Bohn: Die Technik in der Landschaftsgärtnerei. Eugen Ulmers Verlag, Stuttgart. DM. 10,80.

En samling løblade, der emnevis giver en gennemgang af de maskiner og det værktøj, der kan ha' interesse for anlægsgartnere, både til de mindre arbejder som til de helt store (jordflytning m. m.). Redskabernes anvendelse og deres tekniske data gennemgås omhyggeligt med fotografiske gengivelser af hver enkelt maskintype.

Et instruktivt samlehefte for dem, der beskæftiger sig med anlægsgartnerisk (kirkegårds) arbejde.

J. J.

Peter Stickler: Kleiner Heizungskurs für Gärtner. 111 s. 85 billeder og 7 tabeller. Eugen Ulmers Verlag, Stuttgart. DM. 5,60.

Denne bog giver oplysning om varmelære, brændstofdendskab og fyringsteknik. Den belyser emnet opvarmning af drivhuse, hvordan det bedst kan gøres, og gennemgår fordelene og ulemperne ved de forskellige fyringsmetoder samt omtaler de nyeste fremskridt indenfor drivhusopvarmningen.

J. J.

A. Vogelmann: Chrysanthemen, 282 s., 90 billeder. Eugen Ulmer Verlag. Stuttgart. 1963. DM. 15,80.

Dette er 6. udgave af *von Marggraf* „Das Chrysanthemum, sein Formenreichtum und Kultur“ ved professor A. Vogelmann og hermed er bogen ført frem, så den har fået de sidste års erfaringer med. Chrysanthemumkulturen bliver gennemgået, siden den begyndte i Japan i det 8. århundrede til det stadi, den nu står på. Dens økonomiske betydning samt alle dens kulturformer og deres dyrkning suppleret med omhyggelige sortslister og de enkelte sorters betydning og specielle krav med hensyn til lys, temperatur, gødskning, knopning og sygdomsbekæmpelse.

En anbefalelsesværdig bog for alle, der interesserer sig for denne plante og dens kultur.

J. J.

Referat af årsmødet på Hindsgavl slot 1963, fol., 26 s., Foreningen af kirkegårdsinspektører, gravere og gartnere ved kirkegårde i Danmark.

Utvivlsomt efter svensk eksempel har den danske inspektørforening oppet sig gevaldigt og udsendt et nydeligt, duplikeret referat af forhandlinger, foredrag m. m. Både den nye foreningsformand, *Holger Nielsen*, og den nye sekretær *C. E. Strunck*, samt foreningen som sådan har megen ære af arbejdet.

Otto Lindemark: Vore giftige blomsterplanter. 8°, 69 s. + 48 farvetryk. Spektrum 1963. Kr. 12,50.

I en nydelig lille bog redegøres for, hvilke planter der er giftige — og det er forbavsende mange — og så er endda ikke medtaget sporeplanter, såsom de giftige svampeplanter. Heldigvis er det kun et fåtal af planterne, der tilbyder giften på en sådan måde, at der sker ulykker (f. ex. guldregnsfrugterne), og når giften sidder i rødder, som ingen finder på at spise, gør det jo ikke noget. Man må ønske bogen vid udbredelse blandt skolebørn, ungdomsorganisationer, vandrede, spejdere og endnu flere, så ulykkesmulighederne indskrænkes.

Rachel Carson: Det tavse Forår. 8°, 256 s., Gyldendal, Kbh. 1963. Kr. 28,00.

Selvom eksemplerne hovedsagelig stammer fra USA, er spørgsmålet om forkert eller overdreven anvendelse af giftstoffer, ja anvendelse overhovedet, i høj grad også aktuelt i de nordiske lande. Sommeren 1963 gav i Danmark eksemplet på de dræbte dambrugsfisk som det økonomisk mest chokerende. Og det tavse forår hentyder i sin bogtitel til den tid, da de kemiske midler, der skulle bekæmpe plante-sygdomme og skadeinsekter m. m., har gjort det af med sangfuglene. Det er en vægtig bog, der bør kunne ruske op i mangen samvittighed og give et varsko til myndigheder og enkeltpersoner — om ikke vi engang skal se, at kun de mest hårdføre og sejglivede leddyr befolker vor klode.

J. Nilaus Jensen: Sukkulenter. 8°, 68 s., J. Fr. Clausen. Kbh. 1963. Kr. 9,75.

Efter nyligt at have udsendt sin kaktusbog i 2den udgave er forfatteren her kommet med en nydelig bog om det nærbeslægtede emne: sukkulenter, på dansk: saftplanter. Den giver gode råd for dyrkning af disse planter, der hører hjemme i stuen såvelsom ude på friland.

Heinrich Fr. Wiepking: Umgang mit Bäumen. 4°, 346 s., BLV Verlagsgesellschaft, München 1963. DM. 58,—.

Den kendte „træmand“ har på det bayeriske forlag udgivet en anselig og smuk bog om træer, — dette emne taget i vid betydning, således at der bliver noget ikke blot for de fagmænd, der af forskellige motiver planter træer, men også for dem, der interesserer sig for træverdenens kulturhistorie. Det er ikke en dendrologi i almindelig forstand, men en dybtgående skildring af 53 træarter og deres forhold til menneskers tankeverden, poesi og litteratur m. m. Fotografierne slutter sig fortrinligt til teksten, og de står ofte som fine portrætter af individerne.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare. Handlinger från XXV kongressen i Landskrona 7—9 augusti 1962. Fol. 31 s. + diverse dupliserede bilag.

En virkelig gennemarbejdet årsberetning, hvor mødernes forløb er minutjost gengivet samt referat af foredragene, der blev holdt af trädgårdsarkitekt *Sven-Ingvar Andersson*: Om Kyrkogårdsarkitektur, og trädgårdsarkitekt *Per-Åke Friberg*, der viderebehandlede samme emne. Kyrkogårdsföreståndare *Tage Göransson*, Malmö: Limhamns nya centralkyrkogård och kapellkrematoriumanläggningar som blir annorlunda, og endelig kyrkogårdsföreståndare *Gösta Hagberg*, Västerås: Hur rekrytering og utbildning av kyrkogårdspersonal kan bedrivas.

En årsberetning, der tydeligt viser på hvor højt et fagligt plan svenske kirkegårdsledere arbejder ved deres årsmøder.

J. J.

Resolutioner m. m.

Kirkeministeriets skriv. af 4/7 (til Københavns begravelsesvæsen) om, **hvorvidt en fraskilt hustru kunne modsætte sig, at der af begravelsesvæsenet blev givet hendes tidligere ægtefælle oplysning om, hvor ægteparrets fællesbarn var begravet.**

Ved skrivelse af 3. marts 1960 har begravelsesvæsenet til ministeriets afgørelse fremsendt det hosløgt tilbagefølgende, fra landsretssagfører Helge Overby, København, modtagne andragende, hvori den pågældende som sagfører for N.N. beder oplyst, hvor hans nævnte klients søn O.N., der er født — — 1947 i København og afgået ved døden den — — 1960 på militærhospitalet i København, er begravet, idet landsretssagføreren herved har henvist til, at barnets moder, fru P.N. hertil holder begravelsesstedet for barnets fader og dennes familie.

Det fremgår af sagen, at barnets forældre

er fraskilt, og at barnets moder, der har været eneindehaver af forældremyndigheden over barnet fra 1954 til barnets død, har foranlediget, at en urne, indeholdende asken af barnet, er nedsat i et af hende erhvervet gravsted på en københavnsk kirkegård. Begravelsesvæsenet har i denne forbindelse oplyst, at barnets moder ved sin erhvervelse af gravstedet udtrykkeligt anførte, at barnets begravelsessted ikke måtte oplyses til nogen, samt henvist til den ligeledes medfølgende, af den pågældende i sagen afgivne erklæring af 28. februar 1960 om, at hun fastholder ønsket om hemmeligholdelse af begravelsesstedet.

Ved sagens forelæggelse for ministeriet har begravelsesvæsenet som sin formening gjort gældende, at der savnes hjemmel til at imødekomme moderens ønske om hemmeligholdelse af begravelsesstedet over for barnets fader.

I anledning heraf skal man efter stedefunden brevveksling med overpræsidenten i København meddele, at ministeriet med begravelsesvæsenet er enig i, at den begærede oplysning vedrørende barnets begravelsessted bør meddeles andrageren, dog at der — forinden oplysningen udleveres — bør gives barnets moder lejlighed til eventuelt at få sagen forelagt for domstolene. I overensstemmelse hermed bør barnets moder ved anbefalet brev gøres bekendt med, at den omhandlede oplysning vil blive meddelt hendes tidligere ægtefælle, såfremt hun ikke inden udløbet af en af begravelsesvæsenet fastsat passende frist over for begravelsesvæsenet har godtgjort, at hun har taget skridt til sagens indbringelse for domstolene.

Kirkeministeriets skriv. af 12/7 (til stiftsøvrigheden over Roskilde stift) om, **hvorvidt et menighedsråd kunne overtage vedligeholdelsen af et præstegravsted.**

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 9. juni 1960 hertil indsendt andragende har A. menighedsråd anholdt om tilladelse til at overtage vedligeholdelsen af tidligere sognepræst for A. og B. menigheder N.N.s gravsted på A. kirkegård uden tidsbegrænsning samt til af afdøde pastor N.N.s datter at modtage et beløb på 800 kr., hvilket beløb agtes indsat på en sparekassebog i Roskilde sparekasse til anvendelse til udsmykning af A. kirke som et minde om den afdøde.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet intet finder at erindre imod, at A. kirke efter menighedsrådets bestemmelse overtager vedligeholdelsen af gravstedet, såfremt dette er hjemfaldet til kirken, og ellers fra det tids-

punkt at regne, da dette sker, alt såfremt menighedsrådet finder, at betingelserne for kirakens overtagelse af vedligeholdelsen i henhold til bestemmelsen i § 24, stk. 4, i lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m.v. og den tilsvarende bestemmelse i kirkegårdsvedtægten er til stede.

Kirkeministeriets skriv. af 18/7 (til landsretssagfører N.N.) om, **hvorvidt en på en kirkegård beskæftiget mand, som var lønnet med et årligt vederlag, havde krav på feriepenge.**

I et hertil indsendt andragende af 14. oktober 1959 har De som sagfører for Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund rejst spørgsmål om, hvorvidt der tilkommer et af forbundets medlemmer, der har været beskæftiget på A. kirkegård, feriegodtgørelse.

Det fremgår af sagen, at den pågældende imod et årligt vederlag af 2.000 kr. har varetaget kirkegårdens renholdelse.

I anledning heraf skal man efter stedefunden brevveksling med stiftsøvrigheden over Ribe stift og direktoratet for arbejdstilsynet meddele, at nævnte direktorat i en over sagen afgivet erklæring har udtalt, at det pågældende medlem af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund under sin beskæftigelse for A. menighedsråd efter direktoratets opfattelse er omfattet af ferieloven og således er berettiget til ferie med løn efter denne lovs regler.

Da den pågældende efter det oplyste er aflønnet med et honorar, som også dækker ferietiden (årshonorar), anses han under ansættelsen for at kunne holde ferie med løn og er derfor, medens ansættelsesforholdet består, ikke berettiget til at modtage feriegodtgørelse.

I tilfælde af fratræden vil der derimod være at beregne feriegodtgørelse med 6½ pct. af den udbetalte løn i overensstemmelse med reglerne i ferielovens § 5, stk. 2.

Det bemærkes, at nærværende ministerium kan slutte sig til det af direktoratet udtalte.

Kirkeministeriets skriv. af 1/9 1960 (til hr. N.N.) ang. **en efterlevendes ret til at træffe bestemmelse om vedligeholdelse og udsmykning af sin afdøde ægtefælles gravsted.**

I et hertil indsendt andragende har De anmodet om ministeriets afgørelse af, hvorvidt det tilkommer Dem at træffe bestemmelse med hensyn til ændring af udsmykningen og beplantningen på et gravsted på A. kirkegård, hvori Deres første hustru er begravet.

Det fremgår af sagen, at der ikke er foretaget andre bisættelser i det pågældende gravsted, og at De som indehaver af gravfæste-

brevet har anmodet Horsens kirkegårdsbestyrelse om at fjerne gravstedets nuværende beplantning — bortset fra hækken — og den på gravstedet værende sten og derefter tilså gravstedet med græs. Da Deres afdøde hustrus familie, herunder afdødes uden for ægteskab fødte datter, imidlertid har fremsat indsigelse over for kirkegårdsbestyrelsen mod gennemførelsen af de fornævnte foranstaltninger, har kirkegårdsbestyrelsen henskuet sagen til ministeriets afgørelse. Det er endelig oplyst, at Deres afdøde hustrus broder i de sidste 2—3 år har afholdt udgiften til gravstedets renholdelse ved kirkegårdens foranstaltning.

Således foranlediget skal man efter stedfunden brevveksling med stiftsøvrigheden over Århus stift herved meddele, at ministeriet, således som sagen foreligger oplyst, må anse Dem for beføjet til at træffe bestemmelse med hensyn til gravstedets vedligeholdelse og udsmykning.

Kirkeministeriets skriv. af 2/9 1960 (til stiftsøvrigheden over Ålborg stift) ang. **en mellem Dansk Ligbrændingsforenings Ålborg afdeling og en kirkegårdsbestyrelse indgået overenskomst om, at salg og fornyelse af urnegravsteder skulle ske fra ligbrændingsforeningens kontor.**

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 16. november 1959 hertil tilbagefulgt andragende har Danske Begravelses- og Ligbrændingsforretningers Landsorganisation rejst spørgsmålet om, hvorvidt det må anses for foreneligt med gældende bestemmelser, at det er overdraget Dansk Ligbrændingsforenings Ålborg afdeling at administrere de på A. kirkegård værende urnegravsteder.

Det fremgår af sagen, at ligbrændingsforeningen administrerer urnegravstederne på A. kirkegård i henhold til en mellem A. sogns menighedsråd og foreningen indgået overenskomst, der senest er fornyet den 5. januar 1959. Ifølge denne overenskomst sker salg og fornyelse af urnegravsteder på ligbrændingsforeningens kontor. Det er derhos for ministeriet oplyst, at ordningen nærmere praktiseres således, at fæstebreve vedrørende urnegravsteder udstedes til ligbrændingsforeningen, der ved udleveringen til gravstedsbrugerne forsyner fæstebrevene med påtegning om afdødes navn og tidspunktet for urnenedsættelsen.

Ifølge overenskomsten betaler ligbrændingsforeningen til kirkegården 20 kr. for brugsretten til et urnegravsted i 10 år, og for renholdelse af bortfæstede urnegravsteder svares et vederlag af 3 kr. årlig for hvert gravsted, hvor-

hos der for renholdelse af fællesgrav, gange og ikke benyttede urnegravsteder erlægges et vederlag af 500 kr. årligt. Overenskomsten hjemler ligbrændingsforeningen ret til at forlange en betaling af 100 kr. for brugsretten til et urnegravsted i 10 år. — — — — —

Således foranlediget skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at den omhandlede overenskomst, hvorved der er indrømmet en privat forening en eneret til at bortfæste de på kirkegården værende urnegravsteder, efter ministeriets formening ikke er forenelig med de på dette område gældende bestemmelser, idet de gældende bestemmelser vedrørende administrationen af kirkegårde forudsætter, at der skal være adgang for private personer til ved direkte henvendelse til kirkegårdsbestyrelsen (kirkeværgen) at erholde også sådanne gravsteder udlagt, når de findes.

Under henvisning hertil skal man anmode stiftsøvrigheden om at ville drage omsorg for, at overenskomsten søges bragt til ophør.

Kirkeministeriets skriv. af 13/9 1960 til stiftsøvrigheden over Århus stift) ang. **anvendelse af stenkister i urnegravsteder til anbringelse af askeurner.**

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 26. august 1960 hertil indsendt andragende har sognepræst N. N. på foranledning af civilingeniør O. O., Gøteborg, forespurgt, om der vil kunne meddeles tilladelse til, at der i et gravsted på A. kirkegård nedsættes en stenkiste med stenlåg beregnet til anbringelse af askeurner.

Urnekister af den omhandlede art er efter de i sagen foreliggende oplysninger almindeligt brugt i Sverige, hvor de fremstilles af cement i forskellige størrelser, således at de kan rumme indtil 6 askeurner.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet intet finder at erindre imod anvendelsen af urnekister, forudsat at de nedgraves således, at der er mindst 0,5 m jord over urnekistens overflade, jfr. herved bestemmel-

**Specialforretning
for tekniske artikler til
kirker og kirkegårde**

Emneliste fremsendes på forlangende

Sv. Bjargum

Ved Stationen 27 — Kastrup
Telefon (01)511871

sen i § 17, stk. 2, i kgl. anordning om kirkegårde af 20 april 1953.

Det tilføjes, at menighedsrådet i tilfælde, hvor urnekister anvendes, må sikre sig imod, at der påføres kirken udgifter til urnekisterne bortfjernelse ved brugstidens udløb.

Kirkeministeriets skriv. af 11/10 1960 (til N. N.) ang. adgang til medtagelse af faner ved begravelser.

I et hertil indsendt andragende har De fore-

spurgt, hvorvidt det er nødvendigt at indhente tilladelse fra vedkommende præst til medtagelse af faner ved begravelser.

I anledning heraf skal man herved meddele, at anmodning om tilladelse til at medtage faner ved begravelser må fremsættes i betimelig tid forinden begravelsens foretagelse over for den præst, der forestår den nævnte kirkelige handling, og senest dagen før begravelsen, jfr. vedlagte cirkulære af 17. oktober 1911.

BIRKHOLM PLANTE SKOLE

Vassingerød pr. Allerød . Tlf. Allerød II26 (03 271)

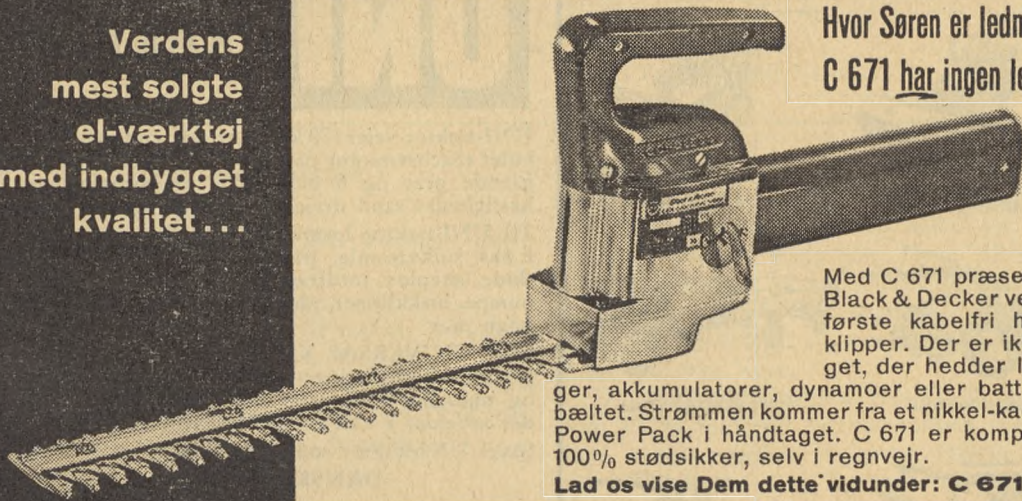
Prydbuske i alle sorter og størrelser. Store partier af de mest brugte. - løvrigt alle planter til haven.

Aflæg planteskolen et besøg

Black & Decker

Verdens
mest solgte
el-værktøj
med indbygget
kvalitet ...

Hvor Søren er ledningen?
C 671 har ingen ledning.

Med C 671 præsenterer Black & Decker verdens første kabelfri hækkeklipper. Der er ikke noget, der hedder ledninger, akkumulatorer, dynamoer eller batterier i bæltet. Strømmen kommer fra et nikkel-kadmium Power Pack i håndtaget. C 671 er kompakt og 100% stødsikker, selv i regnvejr.

Lad os vise Dem dette vidunder: C 671.

Fås hos førende værktøjsforhandlere og isenkræmmere. — Vi anviser gerne nærmeste forhandler og fremsender brochure på forlangende.

Black & Decker Ltd., Lerhøj 17, Bagsværd . Tlf. 98 56 66

Belos-Gravely 2-hjulet traktor, med 6½ eller 9½ hk motor og grusspreder:

Den helt rigtige til mekanisering af grusspredning på kirkegårdsgangene

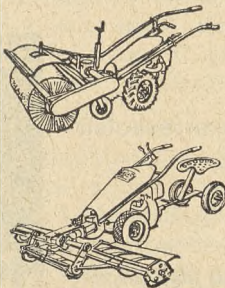
Belos-Gravely
verdens mest solgte!

Om vinteren:

Snerydning, fejning og grusning.

Om sommeren:

Græsslåning, fræsning og hækklipning.

For di:

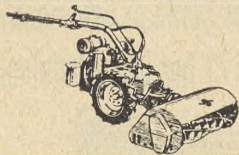
- ✗ den har indstillelig spredebredde
- ✗ og indstillelig gruseretning
- ✗ gruser perfekt — p. g. af roterende spredeskive og vibrerende fødeskuffe
- ✗ er smal og fantastisk manøvreedygtig
- ✗ har rigtig vægtfordeling (tyngdepunkt over hjulene)
- ✗ gruser foran traktoren
- ✗ er eenmands-betjent
- ✗ 150 liter rumindhold (+ evt. reservelager i påhængsvogn)

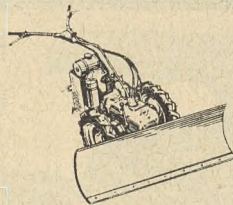
Forlang demonstration!

HELGE LØNHART A/S

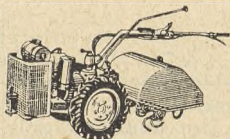
Skovlunde Byvej 100 - København - Skovlunde
Telefon (01) 94 77 22
Service for Jylland og Fyn:
O. Kristoffersen, Ribberdyb 2, Kolding - Tlf. 5743

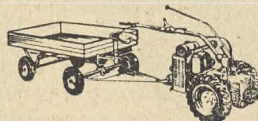
PLÆNEKLIPPER

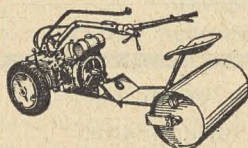
SNEPLOV

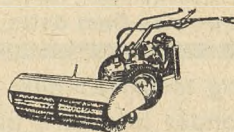
JORDFRÆSER

TRANSPORTVOGN

SULKYTROMLE

FEJEMASKINE

UNI TRAKTOR

UNI-traktor vejer 170 kg og er udstyret med luftkølet »Sachs«-motor på 8 hk — den har 3 fremadgående gear og 3 baggear, 3 kraftoverførings-hastigheder samt drejelige, indstillelige håndtag. Til UNI-traktor leveres 28 forskellige redskaber, f. eks. sulkytromle, triplexplæneklipper, fejmaskine, sneplow, jordfræser, skuffejern, rive, vandpumpe, hækklipper, plov, rotorklipper, transportvogn m. v.

NYT UNIVERSAL KRAFTUDTAG (pat. anm.) giver kraftoverføringen enhver ønskelig retning, og muliggør lynhurtigt skift mellem redskaber, der arbejder i vidt forskellige vinkler.

Såvel UNI-traktor som redskaber er

DANSK ARBEJDE

Lad os demonstrere UNI-traktor for Dem

M LAIGAARD

HELSINGFORSGADE 6. ÅRHUS N. . TLF. 624 44

Afd. f. Sjælland: Repr. J. Axel PEDERSEN, Kbh. Tlf. (01) 302640